

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

31 octombrie 2019 *

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Resurse proprii – Asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări (TTPM) la Uniunea Europeană – Decizia 91/482/CEE – Decizia 2001/822/CE – Admiterea la import în Uniune cu scutire de taxe vamale a produselor originare din TTPM – Certificat de circulație a mărfurilor EUR. 1 – Eliberare nelegală de certificate de către autoritățile unei TTPM – Taxe vamale neperceptuate de statele membre de import – Articolul 4 alineatul (3) TUE – Principiul cooperării loiale – Răspunderea statului membru care întreține relații speciale cu TTPM vizate – Obligația de a compensa pierderea de resurse proprii ale Uniunii cauzată de eliberarea nelegală de certificate EUR. 1 – Importuri de lapte praf și de orez provenind din Curaçao, precum și importuri de crupe și de griș provenind din Aruba”

În cauza C-395/17,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 30 iunie 2017,

Comisia Europeană, reprezentată de J.-F. Brakeland, de A. Caeiros, de L. Flynn și de S. Noë, în calitate de agenți,

reclamantă,

împotriva

Regatului Țărilor de Jos, reprezentat de K. Bulterman, de H. S. Gijzen și de P. Huurnink, precum și de J. Langer, în calitate de agenți,

pârât,

susținut de:

Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, reprezentat inițial de J. Kraehling, de G. Brown și de R. Fadoju, precum și de S. Brandon, în calitate de agenți, asistați de K. Beal, QC, și de P. Luckhurst, barristers, ulterior de S. Brandon și de F. Shibli, în calitate de agenți, asistați de K. Beal, QC, și de P. Luckhurst, barristers,

intervenient,

* Limba de procedură: neerlandeza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, domnii J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, M. Safjan și S. Rodin, președinți de cameră, domnii J. Malenovský, L. Bay Larsen, T. von Danwitz (raportor), doamna C. Toader și domnii C. Vajda și F. Biltgen și doamna K. Jürimäe, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: L. Hewlett, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 octombrie 2018,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 6 februarie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin faptul că nu a compensat pierderea de resurse proprii care ar fi trebuit să fie constatate și puse la dispoziția bugetului Uniunii Europene în conformitate cu articolele 2, 6, 10, 11 și 17 din Regulamentul (CEE, Euratom) nr. 1552/89 al Consiliului din 29 mai 1989 privind punerea în aplicare a Deciziei 88/376/CEE, Euratom referitoare la sistemul resurselor proprii ale Comunităților (JO 1989, L 155, p. 1) [devenite articolele 2, 6, 10, 11 și 17 din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1150/2000 al Consiliului din 22 mai 2000 privind punerea în aplicare a Deciziei 94/728/CE, Euratom referitoare la sistemul resurselor proprii ale Comunităților (JO 2000, L 130, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 2, p. 184)], dacă nu ar fi fost eliberate certificate de circulație a mărfurilor EUR. 1 cu încălcarea, pe de o parte, a articolului 101 alineatul (1) din Decizia 91/482/CEE a Consiliului din 25 iulie 1991 privind asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări la Comunitatea Economică Europeană (JO 1991, L 263, p. 1, denumită în continuare „Decizia TTPM din 1991”) și a articolului 12 alineatul (6) din anexa II la decizia menționată în ceea ce privește importul de lapte praf și de orez provenind din Curaçao în perioada 1997/2000 și, pe de altă parte, a articolului 35 alineatul (1) din Decizia 2001/822/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2001 privind asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări la Comunitatea Europeană („decizie de asociere peste mări”) (JO 2001, L 314, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 25, p. 74, denumită în continuare „Decizia TTPM din 2001”), și a articolului 15 alineatul (4) din anexa III la decizia amintită în ceea ce privește importul de crupe și de grîș provenind din Aruba în perioada 2002/2003, Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 5 din Tratatul CE [devenit articolul 10 CE și ulterior articolul 4 alineatul (3) TUE].

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 2 Carta Națiunilor Unite a fost semnată la San Francisco la 26 iunie 1945. Articolul 73 din această carte, care figurează în capitolul XI din aceasta, intitulat „Declarație privind teritoriile care nu se autoguvernează”, prevede:

„Membrii Națiunilor Unite care au sau care își asumă răspunderea pentru administrarea unor teritorii ale căror popoare nu au atins încă un grad deplin de autoguvernare recunosc principiul că interesele locuitorilor acestor teritorii au întâietate. Ei acceptă ca o misiune sacră obligația de a promova la maximum bunăstarea locuitorilor acestor teritorii, în cadrul sistemului de pace și securitate internațională stabilit prin prezenta Cartă și în acest scop:

[...]

b. de a dezvolta capacitatea lor de a se autoguverna, de a ține seama în modul cuvenit de năzuințele politice ale acestor popoare și de a le ajuta în dezvoltarea progresivă a instituțiilor lor politice libere, potrivit cu condițiile specifice fiecărui teritoriu și ale poporului său și cu gradul lor diferit de dezvoltare;

[...]”

Dreptul Uniunii

Tratatul CE

- 3 Situația de fapt care stă la baza neîndeplinirii obligațiilor care a fost imputată sunt în același timp anterioare și posterioare intrării în vigoare a Tratatului de la Amsterdam ce a modificat Tratatul CE. Cu toate acestea, dispozițiile pertinente pentru prezenta acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor au rămas în esență identice. Articolul 5 din Tratatul CE (devenit articolul 10 CE) avea următorul cuprins:

„Statele membre iau toate măsurile generale sau particulare adecvate ca să asigure îndeplinirea obligațiilor care decurg din prezentul tratat sau rezultă din actele instituțiilor Comunității. Ele facilitează îndeplinirea sarcinilor Comunității.

Statele membre se abțin de la orice măsură susceptibilă să pună în pericol atingerea scopurilor prezentului tratat.”

- 4 Această dispoziție a fost în esență înlocuită de articolul 4 alineatul (3) TUE.
- 5 Partea a patra a acestui tratat, intitulată „Asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări”, regrupează articolele 131-137 din acesta (devenite, după modificare, articolele 182 CE-188 CE și ulterior articolele 198-204 TFUE). Potrivit articolului 131 menționat (devenit, după modificare, articolul 182 CE și ulterior articolul 198 TFUE):

„Statele membre convin să asocieze la Comunitate țările și teritoriile neeuropene care întrețin relații speciale cu Belgia, Danemarca, Franța, Italia, Olanda și Marea Britanie. Aceste țări și teritorii, numite în continuare «țări și teritorii», sunt enumerate în anexa IV la prezentul tratat.

Scopul asocierii este promovarea dezvoltării economice și sociale a țărilor și teritoriilor și stabilirea unor relații economice strânse între ele și Comunitate în ansamblul său.

Conform principiilor enunțate în preambulul prezentului tratat, asocierea trebuie să permită în primul rând favorizarea intereselor și prosperității locuitorilor acestor țări și teritorii, pentru a atinge dezvoltarea economică, socială și culturală la care aspiră.”

- 6 Articolul 133 alineatul (1) din tratatul menționat [devenit, după modificare, articolul 184 alineatul (1) CE și ulterior articolul 200 alineatul (1) TFUE] prevedea:

„Importurile care provin din aceste țări și teritorii beneficiază la intrarea în statele membre de eliminarea totală a drepturilor vamale care intervine progresiv între statele membre conform dispozițiilor prezentului tratat.”

- 7 Potrivit articolului 136 din același tratat (devenit, după modificare, articolul 187 CE și ulterior articolul 203 TFUE):

„Pentru o primă perioadă de cinci ani de la intrarea în vigoare a prezentului tratat, modalitățile și procedura de asociere între țări și teritorii și Comunitate se stabilesc printr-o convenție de aplicare, anexă la prezentul tratat.

Înainte de expirarea convenției prevăzute în alineatul de mai sus, Consiliul, hotărând în unanimitate, pe baza experienței acumulate și a principiilor înscrise în prezentul tratat, stabilește dispozițiile privitoare la o nouă perioadă.”

- 8 Articolul 227 alineatele (1) și (3) din Tratatul CE [devenit, după modificare, articolul 299 alineatele (1) și (3) CE și ulterior articolul 52 alineatul (1) TUE și articolul 355 alineatul (2) TFUE] prevedea:

„(1) Prezentul tratat se aplică Regatului Belgiei, Regatului Danemarcei, Republicii Federale Germania, Republicii Elene, Regatului Spaniei, Republicii Franceze, Irlandei, Republicii Italiene, Marelui Ducat al Luxemburgului, Regatului Țărilor de Jos, Republicii Austria, Republicii Portugheze, Republicii Finlanda, Regatului Suediei și Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

[...]

(3) Țărilor și teritoriilor de peste mări, enumerate în anexa IV la prezentul tratat, li se aplică regimul special de asociere prevăzut în a patra parte din acest tratat.

Prezentul tratat nu se aplică țărilor și teritoriilor de peste mări care întrețin relații speciale cu Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord care nu sunt menționate în anexa amintită.”

- 9 Lista care figurează în anexa IV la Tratatul CE (devenită, după modificare, anexa II la Tratatul CE și ulterior anexa II la Tratatul FUE), intitulată „Țări și teritorii de peste mări cărora li se aplică dispozițiile părții a patra din tratat”, viza printre altele Aruba și Antilele Olandeze, printre care figura Curaçao.

Regulamentele nr. 1552/89 și nr. 1150/2000

- 10 Articolele 2, 6, 10, 11 și 17 din Regulamentul nr. 1552/89 (devenite articolele 2, 6, 10, 11 și 17 din Regulamentul nr. 1150/2000) reglementau succesiv, la momentul faptelor, condițiile în care statele membre erau obligate să constate și să pună la dispoziția bugetului Uniunii resursele proprii ale acesteia, printre care figurau taxele vamale.

Deciziile TTPM din 1991 și din 2001

- 11 Primul considerent al Deciziei TTPM din 1991 prevedea:

„[Î]ntrucât este necesar să se stabilească pentru o nouă perioadă dispozițiile aplicabile asocierii țărilor și teritoriilor de peste mări la Comunitatea Economică Europeană, denumite în continuare «TTPM»; întrucât aceste dispoziții se aplică teritoriilor care aparțin Republicii Franceze, țărilor și teritoriilor care aparțin Regatului Unit, țărilor care aparțin Regatului Țărilor de Jos și, în parte, Groenlandei”. [traducere neoficială]

- 12 Conform articolului 1 din decizie, aceasta avea ca obiect promovarea și accelerarea dezvoltării economice, culturale și sociale și consolidarea structurilor economice ale TTPM enumerate în anexa I la decizia menționată. Punctul 4 din această anexă menționa Antilele Olandeze, printre care figura Curaçao, precum și Aruba ca TTPM ale Regatului Țărilor de Jos.

- 13 Articolul 6 primul paragraf din Decizia TTPM din 1991 prevedea:

„În cadrul competențelor lor respective, autoritățile care participă la procedura de parteneriat menționată la articolul 10 examinează periodic rezultatele aplicării acestora și furnizează avizele și impulsurile necesare realizării obiectivelor prezentei decizii.” [traducere neoficială]

- 14 Potrivit articolului 10 din această decizie:

„Pentru a permite o mai mare implicare a autorităților locale competente ale TTPM în punerea în aplicare a principiilor asocierii TTPM la CEE, respectând totodată competențele autorităților centrale respective ale statelor membre vizate, se instituie o procedură consultativă întemeiată pe principiul parteneriatului dintre Comisie, statul membru și TTPM.

Acest parteneriat, ale cărui modalități sunt stabilite la articolele 234, 235 și 236 din prezenta decizie, va permite examinarea realizărilor obținute în cadrul asocierii și dezbateră problemelor care intervin eventual în relațiile dintre TTPM și Comunitate.” [traducere neoficială]

- 15 Articolul 101 alineatul (1) din directiva menționată avea următorul conținut:

„Produsele originare din TTPM se admit la import în Comunitate cu scutire de taxe vamale și de taxe cu efect echivalent.” [traducere neoficială]

- 16 Potrivit articolului 108 alineatul (1) prima liniuță din Decizia TTPM din 1991, noțiunea de produse originare și metodele de cooperare administrativă care se raportează la aceasta erau definite în anexa II la decizie.

- 17 Potrivit articolului 234 din această decizie:

„Acțiunea comunitară se întemeiază în măsura posibilului pe o concertare strânsă între Comisie, statul membru de care ține o TTPM și autoritățile locale competente ale TTPM.

Această colaborare este denumită în continuare «parteneriat».” [traducere neoficială]

- 18 Articolul 235 alineatele (1) și (2) din directiva menționată prevedea:

„(1) Parteneriatul privește programarea, pregătirea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea acțiunilor desfășurate de Comunitate în cadrul prezentei decizii, precum și oricare problemă care intervine în relațiile dintre TTPM și Comunitate.

(2) În acest scop, pot fi create grupuri de lucru de asociere a TTPM, cu caracter consultativ și compuse din cei trei parteneri citați la articolul 234, fie pe zonă geografică a TTPM, fie pe grup de TTPM care aparține aceluiași stat membru, la cererea în special a TTPM vizate. Aceste grupuri sunt constituite:

- fie pe o bază ad-hoc, pentru a soluționa probleme specifice,
- fie pe o bază permanentă, pentru perioada rămasă din cadrul deciziei de asociere; în acest caz, acestea se întrunesc cel puțin o dată pe an, pentru a face bilanțul cu privire la punerea în aplicare a prezentei decizii sau pentru examinarea celorlalte aspecte menționate la alineatul (1).” [traducere neoficială]

19 Potrivit articolului 237 din aceeași decizie:

„Sub rezerva dispozițiilor speciale cu privire la relațiile dintre TTPM și departamentele franceze de peste mări prevăzute de aceasta, prezenta decizie se aplică, pe de o parte, teritoriilor în care se aplică Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene și în conformitate cu condițiile prevăzute de respectivul tratat, și, pe de altă parte, teritoriilor TTPM.” [traducere neoficială]

20 Articolul 1 din anexa II la decizia TTPM din 1991, referitor la definiția noțiunii „produse originare” și la metodele de cooperare administrativă, prevedea:

„Pentru aplicarea dispozițiilor deciziei referitoare la cooperarea comercială, un produs este considerat ca fiind un produs originar din țări și teritorii denumite în continuare «TTPM», din Comunitate sau din statele ACP, în cazul în care a fost fie obținut în întregime, fie transformat suficient.” [traducere neoficială]

21 Articolul 12 alineatele (1) și (6) din această anexă prevedea:

„(1) Dovada caracterului originar al produselor, în sensul prezentei anexe, se face cu un certificat de circulație a mărfurilor EUR. 1, al cărui model figurează în appendixul 4 la prezenta anexă.

[...]

(6) Certificatul de circulație a mărfurilor EUR. 1 se eliberează de către autoritățile vamale ale TTPM exportator dacă mărfurile pot fi considerate «produse originare» în sensul prezentei anexe.” [traducere neoficială]

22 Articolul 26 din anexa menționată, intitulat „Verificarea certificatelor de circulație EUR. 1 și a formularelor EUR. 2”, prevedea:

„(1) Verificarea *a posteriori* a certificatelor de circulație a mărfurilor EUR. 1 sau a formularelor EUR. 2 se efectuează prin sondaj sau atunci când autoritățile vamale ale statului importator au îndoieli justificate în ceea ce privește autenticitatea documentului sau exactitatea informațiilor privind originea reală a produselor în cauză.

[...]

(6) Atunci când procedura de verificare sau orice altă informație disponibilă pare să indice că se încalcă dispozițiile prezentei anexe, TTPM, acționând din proprie inițiativă sau la cererea Comunității, efectuează anchetele necesare sau dispune efectuarea respectivelor anchete cu urgența cuvenită în vederea identificării și prevenirii unor astfel de încălcări. Comisia poate participa la aceste anchete.

[...]

(7) Contestațiile care nu au putut fi reglementate între autoritățile vamale ale statului importator și cele ale TTPM exportator sau care ridică o problemă de interpretare a prezentei anexe se supun Comitetului de origine instituit prin [Regulamentul (CEE) nr. 802/68 al Consiliului din 27 iunie 1968 privind definirea comună a noțiunii de origine a mărfurilor (JO 1968, L 148, p. 1)].” [traducere neoficială]

23 Conform articolului 12 alineatul (1) din acest regulament, comitetul de origine este format din reprezentanți ai statelor membre și este prezidat de un reprezentant al Comisiei.

24 Decizia TTPM din 1991 a rămas aplicabilă până la 1 decembrie 2001. La data de 2 decembrie a aceluiași an, a intrat în vigoare Decizia TTPM din 2001. Articolul 4 alineatul (1) din această decizie prevedea:

„În cadrul parteneriatului prevăzut la articolul 7, autoritățile TTPM își asumă responsabilitatea centrală în definirea strategiilor de asociere și de dezvoltare și în punerea în aplicare a acestora prin elaborarea, împreună cu Comisia și statul membru de care țin TTPM în cauză, de documente unice de programare [...] și de programe de cooperare.”

25 Articolul 7 din Decizia TTPM din 2001 prevedea:

„(1) Pentru a le permite TTPM să se implice pe deplin în punerea în aplicare a asocierii TTPM-CE, în condițiile respectării corespunzătoare a organizării instituționale a statelor membre în cauză, asocierea se bazează pe o procedură de consultare fondată pe dispozițiile menționate în continuare. Aceasta tratează orice problemă care survine în relațiile dintre TTPM și Comunitate.

[...]

(3) Un parteneriat individualizat între Comisie, statul membru de care ține TTPM și fiecare TTPM reprezentat de către autoritățile sale permite punerea în aplicare a obiectivelor și principiilor din prezenta decizie, în special a celor menționate la articolele 4 și 19. Această consultare trilaterală este denumită în continuare «parteneriatul».

În acest scop, pentru fiecare TTPM se înființează grupuri de lucru parteneriale cu caracter consultativ. Membrii acestora îi includ pe cei trei parteneri menționați anterior. Grupurile de lucru în cauză se pot convoca la cererea Comisiei, a unui stat membru sau a unui TTPM. La cererea unuia dintre parteneri, mai multe grupuri de lucru parteneriale pot ține reuniuni comune pentru a dezbate subiecte de interes comun sau aspectele regionale ale asocierii.

(4) Consultarea respectivă se desfășoară în deplină conformitate cu competențele instituționale, juridice și financiare ale fiecăruia din cei trei parteneri.

[...]”

26 Articolul 35 din această decizie prevedea:

„(1) Produsele originare din TTPM se importă în Comunitate fără plata drepturilor [a se citi: «taxelor»] de import.

(2) Noțiunea de produse originare și metodele de cooperare administrativă aferente sunt menționate în anexa III.”

27 Articolul 2 din anexa III la decizia menționată, referitor la definiția noțiunii de „produse originare” și la metodele de cooperare administrativă, stabilea, la alineatul (1), produsele considerate ca fiind produse originare din TTPM.

28 În conformitate cu articolul 14 alineatul (1) litera (a) din această anexă, produsele originare din TTPM beneficiază de dispozițiile Deciziei TTPM din 2001, la importul lor în Comunitate, cu condiția prezentării unui certificat EUR. 1.

29 Articolul 15 alineatele (1) și (4) din anexa menționată prevedea:

„(1) Certificatul de circulație a mărfurilor EUR. 1 se eliberează de către autoritățile vamale din țara exportatoare la cererea scrisă a exportatorului sau, sub responsabilitatea acestuia, a reprezentantului său autorizat.

[...]

(4) Certificatul de circulație a mărfurilor EUR. 1 se eliberează de către autoritățile vamale ale TTPM exportator în cazul în care produsele respective pot fi considerate produse originare dintr-o TTPM, din Comunitate sau dintr-un stat ACP și îndeplinesc celelalte condiții prevăzute în prezenta anexă.”

30 Articolul 32 din anexa III la Decizia TTPM din 2001, intitulat „Verificarea dovezii de origine”, avea următorul cuprins:

„(1) Pentru a garanta o aplicare corectă a prezentei anexe, TTPM, Comunitatea și statele ACP își acordă asistență reciprocă, prin administrațiile vamale competente, pentru verificarea autenticității certificatelor de circulație EUR. 1 sau a declarațiilor pe factură și a corectitudinii informațiilor conținute în documentele respective.

[...]

(2) Verificarea ulterioară a dovezilor de origine se efectuează prin sondaj sau de fiecare dată când autoritățile vamale din țara importatoare au îndoieli justificate în ceea ce privește autenticitatea documentelor în cauză, caracterul original al produselor în cauză sau respectarea celorlalte condiții prevăzute în prezenta anexă.

[...]

(8) Atunci când procedura de verificare sau orice altă informație disponibilă pare să indice că se încalcă dispozițiile prezentei anexe, TTPM, acționând din proprie inițiativă sau la cererea Comunității, efectuează anchetele necesare sau dispune efectuarea respectivelor anchete cu urgența cuvenită în vederea identificării și prevenirii unor astfel de încălcări. Comisia poate participa la anchete.”

31 Articolul 34 din această anexă, intitulat „Soluționarea litigiilor”, prevedea la primul paragraf:

„Atunci când litigiile survenite cu ocazia verificărilor menționate la articolul 32 nu se pot soluționa între autoritățile vamale care au solicitat verificarea și autoritățile vamale responsabile cu realizarea acesteia sau ridică o problemă de interpretare a prezentei anexe, acestea se supun Comitetului codului vamal (secțiunea Origine) instituit prin [Regulamentul (CEE) nr. 2913/92 al Consiliului din 12 octombrie 1992 de instituire a Codului vamal comunitar (JO 1992, L 302, p. 1, Ediție specială, 02/vol. 5, p. 58)].”

32 Conform articolului 247 alineatul (1) din acest regulament, Comitetul codului vamal era format din reprezentanți ai statelor membre și era prezidat de un reprezentant al Comisiei.

Codul vamal

- 33 Articolul 220 alineatul (2) litera (b), precum și articolul 239 din Regulamentul (CEE) nr. 2913/92 al Consiliului din 12 octombrie 1992 de instituire a Codului vamal comunitar (JO 1992, L 302, p. 1, Ediție specială, 02/vol. 5, p. 58), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 2700/2000 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 noiembrie 2000 (JO 2000, L 311, p. 17, Ediție specială, 02/vol. 13, p. 12) (denumit în continuare „Codul vamal”), precizau condițiile în care statele membre puteau să se abțină de la înscrierea ulterioară a taxelor vamale în evidența contabilă sau să procedeze la o rambursare sau o remitere a acestor taxe.

Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1605/2002

- 34 Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului din 25 iunie 2002 privind regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunităților Europene (JO 2002, L 248, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 198), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1995/2006 al Consiliului din 13 decembrie 2006 (JO 2006, L 390, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 7, p. 137) (denumit în continuare „Regulamentul financiar”), prevede la articolul 73a:

„Fără a aduce atingere dispozițiilor reglementărilor specifice și aplicării Deciziei Consiliului referitoare la sistemul de resurse proprii al Comunităților, creanțele Comunităților asupra terților și creanțele terților asupra Comunităților fac obiectul unui termen de prescripție de cinci ani.

Data luată în considerare pentru a calcula termenul de prescripție și condițiile de întrerupere a acestui termen sunt stabilite în normele de aplicare.”

Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2342/2002

- 35 Articolul 85b din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2342/2002 al Comisiei din 23 decembrie 2002 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 (JO 2002, L 357, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 3), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE, Euratom) nr. 478/2007 al Comisiei din 23 aprilie 2007 (JO 2007, L 111, p. 13) (denumit în continuare „Regulamentul de punere în aplicare”), intitulat „Norme în materie de termene de prescripție”, prevede la alineatul (1) primul paragraf:

„Termenul de prescripție pentru creanțele Comunităților față de terți începe să curgă la expirarea termenului limită comunicat debitorului în nota de debit [...]”

Dreptul neerlandez

- 36 În conformitate cu Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (Statutul Regatului Țărilor de Jos), în versiunea aplicabilă în perioada în litigiu, Regatul Țărilor de Jos era constituit din trei țări (*landen*), și anume Țările de Jos (*Nederland*), Antilele Olandeze (*Nederlandse Antillen*) și Aruba. În această perioadă, Curaçao făcea parte integrantă din Antilele Olandeze.
- 37 Potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (b) din acest statut, cauzele externe intră „în competența Regatului”.

38 Conform articolului 50 alineatul (1) din statutul menționat:

„Măsurile legislative și administrative în Antilele Olandeze și în Aruba, care contravin acestui statut, unui instrument internațional, unei legi a Regatului sau unui regulament al administrației publice pentru Regat ori unor interese a căror promovare sau protecție sunt de competența Regatului pot fi suspendate și anulate de rege în calitate de șef al Regatului printr-un decret motivat. [...]”

39 Articolul 51 din același statut avea următorul cuprins:

„Dacă un organ în Antilele Olandeze și în Aruba nu se achită sau nu se achită în mod corespunzător de atribuțiile sale în conformitate cu Statutul, cu un instrument internațional, cu o lege a Regatului sau cu un regulament al administrației publice pentru Regat, un regulament al administrației publice pentru Regat, care indică temeiurile juridice și motivele pe care se întemeiază, poate stabili în ce mod trebuie îndeplinite funcțiile respective”.

40 Articolul 52 din Statutul Regatului Țărilor de Jos prevedea:

„Cu acordul regelui, reglementarea țării poate conferi regelui, în calitate de șef al Regatului, sau guvernatorului, în calitate de organ al Regatului, competențe în ceea ce privește cauzele din țara respectivă.”

Situația de fapt

41 În cursul anilor 1997-2000, în Germania s-a importat lapte praf și orez provenind din Curaçao, iar în cursul anilor 2002 și 2003, în Țările de Jos s-a importat crupe și grîș provenind din Aruba.

42 Autoritățile din Curaçao și din Aruba au emis certificate de circulație a mărfurilor EUR. 1 (denumite în continuare „certificate EUR. 1” pentru aceste mărfuri, deși acestea din urmă nu îndeplineau condițiile necesare pentru a fi considerate produse de origine preferențială în temeiul articolului 101 alineatul (1) din Decizia TTPM din 1991 și al articolului 35 alineatul (1) din Decizia TTPM din 2001.

43 Eliberarea certificatelor EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba a făcut obiectul unor investigații ale Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF). Acesta a publicat rapoartele sale de misiune referitoare la Curaçao și Aruba la data de 24 octombrie 2000 și, respectiv, de 23 decembrie 2004.

44 În urma acestor anchete, Comisia a informat autoritățile olandeze și pe cele germane cu privire la caracterul nelegal al acestor certificate EUR. 1 și le-a invitat să recupereze taxele vamale aferente importurilor corespunzătoare. Autoritățile olandeze și cele germane au constatat doar o parte dintre aceste taxe vamale, soldul fiind afectat de prescripție.

45 Prin scrisorile din 27 ianuarie și, respectiv, din 31 mai 2012, Comisia a stabilit răspunderea Regatului Țărilor de Jos pentru eroarea săvârșită de autoritățile din Curaçao și din Aruba. Aceasta a solicitat Regatului Țărilor de Jos să compenseze pierderea de resurse proprii care rezultă din aceasta până cel târziu la 20 martie și, respectiv, până la 20 iulie 2012.

Procedura precontencioasă

46 Întrucât Regatul Țărilor de Jos nu s-a conformat acestei cereri, Comisia a adresat, la 21 noiembrie 2013, o scrisoare de punere în întârziere la care autoritățile olandeze au răspuns la 20 februarie 2014, declinând orice răspundere pentru actele efectuate de TTPM sale.

- 47 La 17 octombrie 2014, Comisia a comunicat Regatului Țărilor de Jos un aviz motivat în care și-a menținut poziția exprimată în scrisoarea de punere în întârziere. Termenul de adoptare a măsurilor necesare pentru a se conforma avizului motivat a expirat la 17 decembrie 2014.
- 48 Prin scrisoarea din 19 noiembrie 2015, Regatul Țărilor de Jos a răspuns la avizul motivat, continuând să își decline orice responsabilitate.
- 49 Prin urmare, Comisia a decis să formuleze prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la admisibilitatea acțiunii

Argumentele părților

- 50 Regatul Țărilor de Jos contestă admisibilitatea acțiunii pentru motivul că cererea introductivă ar fi ambiguă și nu ar prezenta în mod coerent și precis temeiul neîndeplinirii reproșate a obligațiilor care rezultă din articolul 5 din Tratatul CE [devenit articolul 10 CE și ulterior articolul 4 alineatul (3) TUE]. În această privință, Regatul Țărilor de Jos arată că, la anumite puncte din cererea introductivă, Comisia pare să susțină că ar fi răspunzător pentru actele autorităților vamale ale TTPM-urilor sale ca și cum acestea ar fi fost propriile autorități, în timp ce, la alte puncte, i se reproșează că a omis să adopte măsuri adecvate pentru a împiedica eliberarea nelegală a certificatelor EUR. 1 de către aceste autorități.
- 51 Comisia arată că acțiunea sa este admisibilă.

Aprecierea Curții

- 52 Din jurisprudența referitoare la articolul 120 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții rezultă că orice cerere de sesizare trebuie să cuprindă în mod clar și precis obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor invocate pentru a permite părâtului să își pregătească apărarea, iar Curții să își exercite controlul. Rezultă că elementele esențiale de fapt și de drept pe care se întemeiază o astfel de acțiune trebuie să reiasă în mod coerent și comprehensibil din însuși textul cererii introductive, iar capetele de cerere ale acesteia din urmă trebuie să fie formulate în mod neechivoc, pentru a evita ca Curtea să se pronunțe *ultra petita* sau să omită să se pronunțe asupra unui motiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2018, Comisia/Țările de Jos, C-256/15, EU:C:2018:555, punctele 32 și 34, precum și jurisprudența citată).
- 53 Curtea a statuat de asemenea că, în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 258 TFUE, aceasta trebuie să prezinte motivele în mod coerent și precis pentru a permite statului membru și Curții să determine cu exactitate întinderea încălcării imputate a dreptului Uniunii, condiție necesară pentru ca statul respectiv să poată invoca în mod util mijloacele sale de apărare, iar Curtea să poată verifica existența pretensei neîndepliniri a obligațiilor (Hotărârea din 11 iulie 2018, Comisia/Belgia, C-356/15, EU:C:2018:555, punctul 33 și jurisprudența citată).
- 54 În special, acțiunea formulată de Comisie trebuie să cuprindă o expunere coerentă și detaliată a motivelor care au determinat Comisia să ajungă la convingerea că statul membru în cauză nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor (Hotărârea din 11 iulie 2018, Comisia/Belgia, C-356/15, EU:C:2018:555, punctul 34 și jurisprudența citată).

- 55 În speță, trebuie să se constate că Comisia indică cu precizie dispoziția de drept al Uniunii pe care ar fi încălcat-o Regatul Țărilor de Jos, și anume articolul 5 din Tratatul CE [devenit articolul 10 CE și ulterior articolul 4 alineatul (3) TUE], precum și faptele reproșate acestuia, și anume lipsa unei compensări a cuantumului majorat cu dobânzi, ce corespunde pierderii de resurse proprii tradiționale care rezultă din eliberarea de către autoritățile din Curaçao și din Aruba a certificatelor EUR. 1 cu încălcarea Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001.
- 56 În plus, deși cererea introductivă a Comisiei menționează o eventuală omisiune a Țărilor de Jos de a adopta măsurile adecvate pentru a evita o astfel de eliberare nelegală, reiese cu claritate din această cerere că acțiunea Comisiei nu are ca obiect această eventuală omisiune, ci numai lipsa unei compensări de către Regatul Țărilor de Jos a pierderii de resurse proprii tradiționale ce rezultă din eliberarea nelegală a certificatelor de EUR. 1 în cauză.
- 57 Pe de altă parte, astfel cum a arătat în esență avocatul general la punctul 43 din concluzii, faptul că cererea introductivă menționată nu precizează dacă, în opinia Comisiei, această eliberare nelegală ar fi rezultatul unor acte ale autorităților din Curaçao și din Aruba imputabile Regatului Țărilor de Jos sau consecința omisiunii de a adopta măsurile adecvate de către acest stat membru în vederea prevenirii unei astfel de eliberări, nu a împiedicat-o să își exercite în mod efectiv dreptul la apărare cu privire la neîndeplinirea obligațiilor imputată.
- 58 Prin urmare, excepția de inadmisibilitate ridicată de guvernul Regatului Țărilor de Jos trebuie să fie respinsă.

Cu privire la fond

Argumentele părților

- 59 Comisia susține că Regatul Țărilor de Jos este obligat, în temeiul principiului cooperării loiale consacrat la articolul 5 din Tratatul CE [devenit articolul 10 CE și ulterior articolul 4 alineatul (3) TUE], să compenseze pierderea de resurse proprii tradiționale care rezultă din faptul că autoritățile din Curaçao și din Aruba au eliberat certificate EUR. 1 cu încălcarea dispozițiilor Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001 și, în acest fel, au împiedicat statele membre de import să recupereze anumite taxe vamale aferente importurilor în cauză.
- 60 În această privință, Comisia consideră în primul rând că Regatul Țărilor de Jos trebuie, în calitate de stat membru, să își asume răspunderea pentru actele adoptate și pentru neglijențele săvârșite de autoritățile din Curaçao și din Aruba contrare Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001, ținând seama de relațiile speciale pe care le întreține cu aceste TTPM care, potrivit Comisiei, nu sunt state independente și, ambele, fac parte integrantă din acest regat.
- 61 Comisia adaugă că Regatul Țărilor de Jos nu poate invoca autonomia de care dispun Curaçao și Aruba, în conformitate cu Statutul Regatului Țărilor de Jos, pentru a justifica nerespectarea obligațiilor lor care rezultă din principiul cooperării loiale. În plus, autonomia acestor TTPM nu ar fi absolută întrucât, potrivit articolelor 50-52 din acest statut, autoritățile din Regatul Țărilor de Jos ar dispune de competențe care îi permit să asigure respectarea de către autoritățile din Curaçao și din Aruba a dispozițiilor Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001.
- 62 În al doilea rând, Comisia amintește că principiul cooperării loiale impune statelor membre să adopte toate măsurile necesare pentru a garanta aplicabilitatea și eficacitatea dreptului Uniunii. În speță, eliberarea nelegală de certificate EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba ar fi împiedicat recuperarea taxelor vamale și punerea la dispoziție la bugetul Uniunii a acestor taxe ca resurse proprii. Or, abținându-se să compenseze această pierdere de resurse proprii, Regatul Țărilor de Jos ar fi

împiedicat buna funcționare a sistemului de resurse proprii al Uniunii, deoarece pierderea respectivă ar trebui să fie compensată de toate statele membre prin intermediul unei majorări a resursei proprii întemeiate pe venitul național brut. Prin urmare, protecția bugetului Uniunii ar impune ca Regatul Țărilor de Jos să poată să fie considerat răspunzător de încălcarea de către autoritățile din Curaçao și din Aruba a Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001 și să fie obligat să compenseze pierderea de resurse care rezultă din aceasta.

- 63 Comisia susține în al treilea rând că Regatul Țărilor de Jos este obligat să plătească dobânzi de întârziere pentru suma care corespunde acestei pierderi de resurse proprii. Potrivit Comisiei, obligația de a plăti astfel de dobânzi de întârziere nu se întemeiază pe reglementarea Uniunii în materie de resurse proprii, ci decurge direct din obligația de cooperare loială, ținând seama de legătura indisociabilă care există între obligația de a constata resursele proprii ale Uniunii, cea de a le înscrie în contul Comisiei în termenele stabilite și, în sfârșit, obligația de a plăti dobânzi de întârziere.
- 64 Regatul Țărilor de Jos, susținut de Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, contestă neîndeplinirea obligațiilor care îi este imputată. În primul rând, deși admite că este direct răspunzător de actele emanând de la țările care îl compun, Regatul Țărilor de Jos consideră că această răspundere acoperă numai o încălcare a obligațiilor care îi revin în calitate de stat membru al Uniunii.
- 65 Potrivit jurisprudenței Curții rezultate din Avizul 1/78 (Acordul internațional privind cauciucul natural) din 4 octombrie 1979 (EU:C:1979:224, punctul 62), ar trebui să se stabilească în ce calitate Regatul Țărilor de Jos ar putea fi considerat răspunzător, și anume în calitate de stat membru al Uniunii sau în calitate de reprezentant al TTPM-urilor sale în relațiile internaționale. Or, conform articolului 227 alineatul (3) din Tratatul CE [devenit articolul 299 alineatul (3) CE și ulterior articolul 355 alineatul (2) TFUE], domeniul de aplicare teritorial al acestui tratat s-ar limita la partea europeană a Regatului, și anume la Țările de Jos, în timp ce TTPM ar fi reglementate exclusiv de regimul special care face obiectul părții a patra a acestui tratat. Astfel, dispozițiile generale ale tratatului menționat ar fi inaplicabile în cazul TTPM în lipsa unei trimiteri exprese. În special, TTPM ar trebui să fie tratate ca țări terțe în ceea ce privește importul mărfurilor în Uniune. Prin urmare, TTPM nu pot fi considerate ca făcând parte integrantă din statul membru căruia îi sunt asociate.
- 66 În acest context, Regatul Țărilor de Jos subliniază că Regatul Țărilor de Jos, fiind singurul care are calitatea de subiect în dreptul internațional public, și competența de a încheia tratate, a ratificat Tratatul CE numai pentru Țările de Jos, astfel încât numai acestea din urmă ar fi legate de drepturile și de obligațiile care rezultă din aderarea sa la Uniune.
- 67 Regatul Țărilor de Jos consideră că, având în vedere autonomia de care dispuneau Antilele Olandeze și Aruba, teza potrivit căreia Țările de Jos ar fi răspunzătoare de actele efectuate de autoritățile din aceste TTPM contravine articolului 4 alineatul (2) TUE și articolului 73 din Carta Organizației Națiunilor Unite. Potrivit dispozițiilor Statutului Regatului Țărilor de Jos, Antilele Olandeze și Aruba nu ar putea fi considerate ca făcând parte din Țările de Jos în perioada în litigiu, întrucât, deși aceste două teritorii aveau, asemenea Țărilor de Jos, calitatea de țară (*landen*) a Regatului Țărilor de Jos, fiecare dintre acestea dispuneau de propria Staatsregeling (Legea fundamentală) și se bucurau de o mare autonomie la nivelul Regatului. În plus, articolele 50-52 din Statutul Regatului Țărilor de Jos nu ar conferi Țărilor de Jos nicio putere față de autoritățile din Curaçao și din Aruba și ar prevedea numai posibilitatea de a adopta decizii în privința acestor teritorii în cadrul consiliului de miniștri al Regatului Țărilor de Jos.
- 68 În al doilea rând, Regatul Țărilor de Jos arată că obligația de compensare și de plată a dobânzilor de întârziere invocată nu are temei nici în reglementarea Uniunii referitoare la resursele proprii, nici în Deciziile TTPM din 1991 și din 2001. Astfel, a admite o asemenea obligație ar fi contrar principiului securității juridice. Regatul Țărilor de Jos adaugă că Comisia nu se poate întemeia în această privință nici pe articolul 5 din Tratatul CE [devenit articolul 10 CE și ulterior articolul 4 alineatul (3) TUE],

fără a stabili că Țările de Jos și-au încălcat propriile obligații în temeiul dreptului Uniunii. Or, Comisia nu ar fi făcut această dovadă și s-ar limita să afirme că Țările de Jos nu au reacționat „în mod adecvat” față de încălcarea săvârșită de respectivele TTPM.

- 69 Regatul Țărilor de Jos arată de asemenea că, potrivit Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001, eliberarea certificatelor EUR. 1 revenea exclusiv autorităților din TTPM, în timp ce autoritățile statelor membre nu dispuneau de nicio posibilitate de ingerință și nici nu erau supuse vreunei răspunderi în această privință. În special, aceste decizii TTPM din 1991 și din 2001 ar fi prevăzut un sistem de cooperare administrativă între, pe de o parte, autoritățile din TTPM și, pe de altă parte, Comisia, precum și autoritățile statelor membre, care permite verificarea respectării acestor decizii și posibilitatea de a se adresa în acest scop direct autorităților din TTPM. În plus, problemele care se pun între TTPM și Uniune trebuiau soluționate în cadrul parteneriatului.
- 70 Pe de altă parte, punerea în discuție a răspunderii Țărilor de Jos în calitate de stat membru ar fi contrară principiului securității juridice și principiului bunei administrări. În această privință, Regatul Țărilor de Jos susține că, spre deosebire de jurisprudența rezultată din Hotărârea din 13 noiembrie 2014, Nencini/Parlamentul (C-447/13 P, EU:C:2014:2372, punctul 48), Comisia nu a acționat într-un termen rezonabil, întrucât această instituție a solicitat punerea la dispoziție a taxelor vamale în cauză la peste șapte ani și, respectiv, la mai mult de 11 ani după ce OLAF a constatat neregulile în cauză.

Aprecierea Curții

- 71 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că, deși, la momentul comportamentului autorităților din Curaçao și din Aruba care stă la baza prezentei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, principiul cooperării loiale era consacrat la articolul 5 din Tratatul CE și ulterior la articolul 10 CE, aceste dispoziții au fost înlocuite, atunci când Comisia a solicitat Regatului Țărilor de Jos să compenseze pierderea de resurse proprii care, în opinia sa, rezultă din acest comportament, cu articolul 4 alineatul (3) TUE. În consecință, acțiunea trebuie să fie examinată în lumina principiului cooperării loiale, astfel cum este consacrat de această din urmă dispoziție.
- 72 Conform articolului 4 alineatul (3) al doilea paragraf TUE, Regatul Țărilor de Jos este obligat, în calitate de stat membru al Uniunii, să adopte toate măsurile generale sau speciale adecvate pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor sale ce decurg din tratate sau din actele instituțiilor Uniunii.
- 73 Deși revine, în acest sens, tuturor autorităților acestui stat membru sarcina de a asigura respectarea normelor de drept al Uniunii în cadrul competențelor lor, statul membru respectiv rămâne, potrivit articolului 258 TFUE, singurul care este ținut față de Uniune să respecte obligațiile care rezultă din acest drept (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2012, Byankov, C-249/11, EU:C:2012:608, punctul 64 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 13 mai 2014, Comisia/Spania, C-184/11, EU:C:2014:316, punctul 43 și jurisprudența citată).
- 74 Or, astfel cum a precizat Comisia în memoriul său în replică, prezenta acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor nu este întemeiată pe erori săvârșite de autoritățile din Țările de Jos, ci pe răspunderea acestui stat membru pentru o pierdere de resurse proprii în urma nerespectării, care nu este contestată, a dispozițiilor Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001 care reglementează eliberarea certificatelor EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba.
- 75 Astfel cum reiese din articolul 227 alineatul (3) din Tratatul CE coroborat cu anexa IV la acesta [devenite articolul 299 alineatul (3) CE și anexa II la Tratatul CE, ulterior articolul 355 alineatul (2) TFUE și anexa II la Tratatul FUE], Curaçao și Aruba figurau printre TTPM enumerate în anexa menționată și, din acest motiv, erau supuse regimului special de asociere definit în partea a patra a Tratatului CE, care regrupa articolele 131-137 din acesta (devenite articolele 182 CE-188 CE, iar

ulterior articolele 198-204 TFUE), regim ale cărui modalități de aplicare și proceduri au fost stabilite prin Deciziile TTPM din 1991 și 2001, în temeiul articolului 136 din tratatul menționat (devenit articolul 187 CE și ulterior articolul 203 TFUE).

- 76 În acest context, trebuie subliniat că, deși Curtea a statuat că dispozițiile generale ale Tratatului CE, și anume cele care nu figurează în partea a patra a acestuia, nu sunt aplicabile TTPM fără o trimitere expresă (Hotărârea din 5 iunie 2014, X și TBG, C-24/12 și C-27/12, EU:C:2014:1385, punctul 45, precum și jurisprudența citată), neîndeplinirea obligațiilor imputată Regatului Țărilor de Jos nu se încadrează în situația avută în vedere de această jurisprudență. Astfel, Comisia nu susține că principiul cooperării loiale s-ar aplica Curaçao și Aruba, dar susține că Regatul Țărilor de Jos este obligat, în temeiul acestui principiu, să răspundă pentru consecințele unei eliberări nelegale a certificatelor EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba. Or, astfel cum s-a amintit la punctul 72 din prezenta hotărâre, principiul menționat se impune Regatului Țărilor de Jos în calitate de stat membru al Uniunii.
- 77 În lumina acestor considerații, este necesar să se examineze în primul rând dacă Regatul Țărilor de Jos este, în virtutea obligațiilor care îi revin în calitate de stat membru în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE, răspunzător față de Uniune de o eventuală eliberare a certificatelor EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba cu încălcarea Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001, în al doilea rând, dacă acesta este obligat, în temeiul acestei dispoziții, să compenseze cuantumul, eventual majorat cu dobânzi de întârziere, al unei eventuale pierderi de resurse proprii ale Uniunii care rezultă din respectiva eliberare a certificatelor și, în al treilea rând, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă neîndeplinirea obligațiilor imputată Regatului Țărilor de Jos este fondată.

– *Cu privire la răspunderea Regatului Țărilor de Jos din cauza unei eventuale eliberări nelegale a certificatelor EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba*

- 78 Comisia susține că tocmai din cauza relațiilor speciale care leagă Curaçao și Aruba de Regatul Țărilor de Jos, acest stat membru trebuie să răspundă în fața Uniunii pentru actele și omisiunile autorităților din Curaçao și din Aruba în cazul în care acestea au eliberat certificate EUR. 1 cu încălcarea Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001.
- 79 Regatul Țărilor de Jos figurează printre statele membre care întrețin, potrivit articolului 131 primul paragraf din Tratatul CE (devenit articolul 182 primul paragraf CE și ulterior articolul 198 primul paragraf TFUE), „relații speciale” cu TTPM. Conform acestei dispoziții, supunerea acestor țări și teritoriilor regimului special de asociere definit în partea a patra a Tratatului CE se întemeiază, la data eliberării respective de certificate, pe aceste relații speciale.
- 80 Relațiile speciale menționate se caracterizează prin împrejurarea că TTPM nu sunt state independente, ci constituie țări și teritorii care depind de un astfel de stat, care asigură în special reprezentarea lor pe plan internațional [a se vedea în acest sens Avizul 1/78 (Acordul internațional privind cauciucul natural) din 4 octombrie 1979, EU:C:1979:224, punctul 62, și Avizul 1/94 (Acordurile anexe la Acordul OMC) din 15 noiembrie 1994, EU:C:1994:384, punctul 17].
- 81 Potrivit articolului 131 din Tratatul CE (devenit articolul 182 CE și ulterior articolul 198 TFUE), de aplicarea regimului special de asociere definit în partea a patra a acestui tratat, care urmărește promovarea dezvoltării economice, sociale și culturale a TTPM, nu beneficiază decât țările și teritoriile care întrețin relații speciale cu statul membru în cauză care a solicitat ca regimul special de asociere să le fie aplicabil. În ceea ce privește în special Curaçao și Aruba, care făceau parte din Antilele Olandeze la intrarea în vigoare a Tratatului CEE, statele membre au încheiat Convenția 64/533/CEE din 13 noiembrie 1962 de revizuire a Tratatului de instituire a Comunității Economice Europene pentru aplicarea în Antilele Olandeze a sistemului special de asociere definit în partea a patra a acestui tratat (JO 1964, P 150, p. 2414).

- 82 Astfel, formularea utilizată, printre altele, în considerentul (1), precum și în articolul 234 și în articolul 235 alineatul (2) din Decizia TTPM din 1991, precum și în special în articolele 4 și 7 din Decizia TTPM din 2001 pentru a desemna statul membru „de care țin” TTPM este expresia relațiilor speciale care există între ele, conform articolului 131 primul paragraf din Tratatul CE (devenit articolul 182 primul paragraf CE și ulterior articolul 198 primul paragraf TFUE). Această interpretare este confirmată de articolul 1 din Decizia TTPM din 1991 coroborat cu punctul 4 din anexa I la aceasta, din care reiese că Curaçao și Aruba erau TTPM „ale” Regatului Țărilor de Jos.
- 83 În plus, în cadrul respectivului regim special de asociere, produsele originare din Curaçao și din Aruba beneficiau de un acces privilegiat la piața internă cu scutire de taxe vamale și de taxe cu efect echivalent, în conformitate cu articolul 133 alineatul (1) din Tratatul CE [devenit articolul 184 alineatul (1) CE și ulterior articolul 200 alineatul (1) TFUE] coroborat cu articolul 101 alineatul (1), cu articolul 108 alineatul (1) prima liniuță, precum și cu anexa II la Decizia TTPM din 1991 (articolul 35 și anexa III la Decizia TTPM din 2001).
- 84 Or, eliberarea unor certificate EUR. 1 era reglementată de dreptul Uniunii. Astfel, potrivit articolului 12 alineatul (6) din anexa II la Decizia TTPM din 1991 [articolul 15 alineatul (4) din anexa III la Decizia TTPM din 2001], care se aplica teritoriilor TTPM în temeiul articolului 237 din aceeași decizie, întrucât aceste certificate stabilesc această origine, ele trebuiau eliberate de autoritățile TTPM. Astfel, atunci când autoritățile respective eliberau asemenea certificate, erau obligate să respecte cerințele cuprinse în anexa II la Decizia TTPM din 1991 (anexa III la Decizia TTPM din 2001).
- 85 În plus, procedurile prevăzute de Deciziile TTPM din 1991 și din 2001 pentru soluționarea litigiilor sau a problemelor susceptibile să apară în acest context reflectau caracterul central pe care îl aveau, pentru regimul de asociere definit în partea a patra a Tratatului CE, relațiile speciale, în sensul articolului 131 primul paragraf din Tratatul CE (devenit articolul 182 primul paragraf CE, ulterior articolul 198 primul paragraf TFUE), dintre TTPM în cauză și statul membru de care țineau.
- 86 În această privință, trebuie să se țină seama în special de articolul 26 alineatul (7) din anexa II la Decizia TTPM din 1991, precum și de articolul 34 din anexa III la Decizia TTPM din 2001, potrivit cărora litigiile cu privire la legalitatea certificatelor EUR. 1 care nu puteau fi soluționate între autoritățile vamale ale statului importator și cele ale TTPM exportator trebuiau să fie soluționate la nivelul Comitetului de origine, iar ulterior al Comitetului Codului vamal, în cadrul unei proceduri la care participa, printre altele, un reprezentant al statului membru de care ținea TTPM exportator, iar nu autoritățile locale competente ale acestui TTPM.
- 87 În plus, în ceea ce privește eventuala soluționare a unor probleme susceptibile să se ridice în contextul unei eliberări nelegale de certificate EUR. 1 în cadrul parteneriatului menționat la articolele 234 și 235 din Decizia TTPM din 1991 (ulterior articolul 7 din Decizia TTPM din 2001), se impune constatarea faptului că acest parteneriat nu se putea întemeia pe un dialog bilateral între TTPM în cauză și Comisie, ci necesita o concertare trilaterală la care trebuiau să participe, pe lângă Comisie, statul membru de care ține TTPM și autoritățile locale competente ale acestuia. Potrivit articolului 10 primul paragraf din Decizia TTPM din 1991, participarea statului membru de care ținea TTPM la această consultare trilaterală era necesară pentru a asigura respectarea „competențelor” autorităților centrale respective ale statelor membre vizate”. În mod similar, articolul 7 alineatul (1) din Decizia TTPM din 2001 pune accentul pe necesitatea de a respecta „organizarea instituțională a statelor membre în cauză”.
- 88 În aceste condiții, existența unor relații speciale în sensul articolului 131 primul paragraf din Tratatul CE (devenit articolul 182 primul paragraf CE și ulterior articolul 198 primul paragraf TFUE), între Regatul Țărilor de Jos și TTPM-urile sale este de natură să determine nașterea unei răspunderi specifice a acestui stat membru față de Uniune atunci când autoritățile acestor TTPM eliberează certificate EUR. 1 cu încălcarea deciziilor menționate.

- 89 Regatul Țărilor de Jos contestă totuși existența unei astfel de răspunderi. În primul rând, acesta susține că, întrucât Tratatul CE a fost ratificat numai pentru Țările de Jos, trebuie să se distingă între Curaçao și Aruba, pe de o parte, și Regatul Țărilor de Jos în calitate de stat membru, pe de altă parte, în conformitate cu jurisprudența rezultată din Avizul 1/78 (Acordul internațional privind cauciucul natural) din 4 octombrie 1979 (EU:C:1979:224, punctul 62). În al doilea rând, potrivit Regatului Țărilor de Jos, sistemul de cooperare administrativă instituit prin Deciziile TTPM din 1991 și din 2001 permitea să se adreseze direct autorităților TTPM menționate, astfel încât Comisia nu îl poate considera răspunzător pentru actele acestor autorități în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE. În al treilea rând, recunoașterea unei astfel de răspunderi ar aduce atingere autonomiei acestor TTPM, încălcându-se articolul 4 alineatul (2) TUE și articolul 73 din Carta Organizației Națiunilor Unite.
- 90 În ceea ce privește primul argument, desigur Curtea a statuat în esență, la punctul 62 din avizul citat la punctul anterior, că, atunci când un stat membru încheie un acord internațional în calitate de reprezentant internațional al unui TTPM care ține de statul respectiv, acesta nu acționează în calitate de stat membru. Or, această constatare, care a permis Curții să concluzioneze că o astfel de reprezentare nu era pertinentă pentru „delimitarea sferelor de competență în interiorul Comunității”, nu prezintă relevanță pentru a aprecia răspunderea unui stat membru în contextul eliberării de către autoritățile unui TTPM care ține de acest stat membru, de certificate EUR. 1 cu încălcarea Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001, răspundere care era guvernată de normele de drept al Uniunii aplicabile pe teritoriul TTPM.
- 91 În ceea ce privește al doilea argument al Regatului Țărilor de Jos, întemeiat pe sistemul de cooperare administrativă instituit prin Deciziile TTPM din 1991 și din 2001, este adevărat că, potrivit articolului 26 alineatul (6) din anexa II la Decizia TTPM din 1991 și ulterior potrivit articolului 32 alineatul (8) din anexa III la Decizia TTPM din 2001, revenea autorităților TTPM în cauză sarcina de a efectua anchetele necesare atunci când procedura de control, menționată la articolul 26 alineatul (1) din anexa II la Decizia TTPM din 1991 și ulterior la articolul 32 alineatul (2) din anexa III la Decizia TTPM din 2001, sau orice altă informație disponibilă părea să indice că dispozițiile acestei anexe erau încălcate. Totuși, pe de o parte, aceleași dispoziții prevedeau că Comisia „poate participa” la anchetele care vizează descoperirea și prevenirea încălcărilor dispozițiilor care reglementează eliberarea certificatelor EUR. 1, fără a impune acesteia o obligație în această privință. Pe de altă parte, deși articolul 26 alineatul (7) din anexa II la Decizia TTPM din 1991 și ulterior articolul 34 din anexa III la Decizia TTPM din 2001 prevedeau că litigiile care au survenit cu ocazia unor astfel de verificări sau care ridică o problemă de interpretare „se supun” unei proceduri de soluționare a litigiilor, rezultă din înșiși termenii acestor dispoziții că acestea vizau numai litigiile care au survenit între statul importator și TTPM exportator și, prin urmare, nu vizau Comisia.
- 92 Pe de altă parte și contrar celor susținute de Regatul Țărilor de Jos, dispozițiile referitoare la acțiunea concertată denumită „parteneriat” nu se opun nici posibilității unui stat membru de a fi considerat răspunzător, în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE, de o eliberare ilegală de certificate EUR. 1 de către autoritățile TTPM-urilor sale. Astfel, potrivit chiar termenilor articolului 234 din Decizia TTPM din 1991, acțiunea Uniunii nu trebuia să se întemeieze decât „în măsura posibilului” pe această consultare între Comisie, statul membru de care ținea TTPM și autoritățile locale competente ale acestuia din urmă. În plus, potrivit articolului 235 alineatul (2) din această decizie, „pot fi create” grupuri de lucru de asociere, la cererea în special a TTPM interesate, cu scopul de a examina orice problemă care se ridică între TTPM și Uniune. În mod similar, articolul 7 alineatul (3) din Decizia TTPM din 2001 prevedea doar că grupurile de lucru parteneriale instituite pentru fiecare TTPM „se pot convoca” la cererea, printre altele, a unui TTPM. Astfel, deși este adevărat că această procedură de parteneriat nu a fost pusă în aplicare în speță, nu este mai puțin adevărat că modul de redactare a acestor dispoziții indică faptul că acestea confereau un caracter facultativ unei astfel de puneri în aplicare.

- 93 Nici al treilea argument, întemeiat pe autonomia constituțională de care dispun Curaçao și Aruba, nu poate fi admis, întrucât Regatul Țărilor de Jos nu precizează în ce mod răspunderea unui stat membru, care nu aduce atingere misiunilor încredințate TTPM-urilor sale prin Deciziile TTPM din 1991 și din 2001, în ceea ce privește actele care emană de la acestea din urmă ar putea fi de natură să aducă atingere autonomiei lor.
- 94 Trebuie să se aprecieze totodată pentru ce tipuri de erori săvârșite de un TTPM în contextul eliberării de certificate EUR. 1 trebuie să răspundă statul membru de care ține acest TTPM.
- 95 În această privință, din principiul cooperării loiale, consacrat la articolul 4 alineatul (3) TUE, rezultă că statele membre sunt obligate să ia toate măsurile necesare pentru a garanta aplicabilitatea și eficacitatea dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 octombrie 2010, Stils Met, C-382/09, EU:C:2010:596, punctul 44, și Hotărârea din 5 decembrie 2017, Germania/Consiliul, C-600/14, EU:C:2017:935, punctul 94).
- 96 Or, ținând seama de caracterul preferențial și derogatoriu al regimului vamal de care beneficiau produsele originare din TTPM, în condițiile prevăzute la articolul 133 alineatul (1) din Tratatul CE [devenit articolul 184 alineatul (1) CE și ulterior articolul 200 alineatul (1) TFUE] și la articolul 101 alineatul (1) coroborat cu articolul 108 alineatul (1) prima liniuță, precum și cu anexa II la Decizia TTPM din 1991 (articolul 35 și anexa III la Decizia TTPM din 2001), obligația amintită la punctul anterior se impune în speță cu o rigoare deosebită. Prin urmare, răspunderea față de Uniune ce revine statului membru de care ține un TTPM se extinde, în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE, la orice eroare săvârșită de autoritățile acestui TTPM în contextul eliberării de certificate EUR. 1.
- 97 Având în vedere ansamblul acestor considerații, este necesar să se concluzioneze că Regatul Țărilor de Jos este răspunzător în raport cu Uniunea de o eventuală eliberare de certificate EUR. 1 cu încălcarea Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba, în virtutea obligațiilor care îi revin în calitate de stat membru în temeiul articolului 131 primul paragraf din Tratatul CE (devenit articolul 182 primul paragraf CE și ulterior articolul 198 primul paragraf TFUE), precum și în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE [a se vedea prin analogie Hotărârea pronunțată astăzi, Comisia/Regatul Unit (Răspunderea pentru acțiunea unui TTPM), C-391/17, punctul 95].
- *Cu privire la obligația de a compensa, în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE, o eventuală pierdere de resurse proprii*
- 98 Potrivit unei jurisprudențe constante, în temeiul principiului cooperării loiale, statele membre sunt obligate să elimine consecințele ilicite ale unei încălcări a dreptului Uniunii. Prin urmare, revine autorităților statelor membre sarcina de a adopta, în cadrul competențelor lor, toate măsurile necesare în scopul de a remedia o încălcare a acestui drept (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iunie 2007, Jonkman și alții, C-231/06-C-233/06, EU:C:2007:373, punctele 37 și 38, precum și Hotărârea din 26 iulie 2017, Comune di Corridonia și alții, C-196/16 și C-197/16, EU:C:2017:589, punctul 35 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 27 iunie 2019, Belgisch Syndicaat van Chiropraxie și alții, C-597/17, EU:C:2019:544, punctul 54).
- 99 În măsura în care eliberarea unui certificat EUR. 1 cu încălcarea Deciziilor TTPM din 1991 și din 2001 împiedică autoritățile statului membru importator vizat, în condițiile prevăzute la articolul 220 alineatul (2) litera (b) și la articolul 239 din Codul vamal, să perceapă taxele vamale pe care ar fi trebuit să le perceapă în lipsa unui astfel de certificat EUR. 1, pierderea de resurse proprii tradiționale ale Uniunii care rezultă din aceasta constituie consecința ilicită a unei încălcări a dreptului Uniunii. Astfel, potrivit jurisprudenței Curții, o asemenea pierdere trebuie compensată fie printr-o altă resursă proprie, fie printr-o adaptare a cheltuielilor (a se vedea prin analogie Hotărârea din 15 noiembrie 2005, Comisia/Danemarca, C-392/02, EU:C:2005:683, punctul 54, și Hotărârea din 5 octombrie 2006, Comisia/Germania, C-105/02, EU:C:2006:637, punctul 88).

- 100 Prin urmare, statul membru care este răspunzător față de Uniune pentru eliberarea ilegală a unui astfel de certificat este obligat, în conformitate cu principiul cooperării loiale, să ia toate măsurile necesare pentru a remedia această încălcare a dreptului Uniunii și în special pentru a remedia pierderea de resurse proprii rezultată din aceasta [a se vedea prin analogie Hotărârea pronunțată astăzi, Comisia/Regatul Unit (Răspunderea pentru acțiunea unui TTPM), C-391/17, punctul 98].
- 101 În ceea ce privește, mai precis, problema dacă valoarea unei astfel de pierderi de resurse proprii trebuie eventual majorată cu dobânzi de întârziere, este suficient să se arate că simpla compensare a cuantumului taxelor vamale care nu au putut fi percepute nu poate fi suficientă pentru a înlătura consecințele ilicite ale unei eliberări nelegale a unui certificat EUR. 1.
- 102 Această interpretare nu poate fi pusă în discuție de argumentul întemeiat pe principiul securității juridice invocat de Regatul Țărilor de Jos și de Regatul Unit, potrivit căruia o asemenea obligație de compensare nu poate exista în lipsa unei dispoziții exprese referitoare la aceasta în dreptul Uniunii. Astfel, obligația de a compensa pierderea de resurse proprii care rezultă dintr-o eliberare nelegală de certificate EUR. 1 nu constituie decât o expresie particulară a obligației care decurge din principiul cooperării loiale potrivit căruia statele membre sunt obligate să ia toate măsurile necesare pentru a remedia o încălcare a dreptului Uniunii și să înlătore consecințele ilicite. Astfel cum reiese din jurisprudența constantă amintită la punctul 98 din prezenta hotărâre, această din urmă obligație se extinde la toate consecințele ilicite ale unei încălcări a acestui drept în special la cele de natură financiară precum consecințele în discuție în speță.
- 103 Cu toate acestea, dobânzile de întârziere încep să curgă numai de la data cererii adresate statului membru vizat care urmărește să compenseze respectiva pierdere de resurse proprii.
- 104 Având în vedere ansamblul acestor considerații, este necesar să se concluzioneze că statul membru răspunzător față de Uniune pentru o eliberare nelegală de certificate EUR. 1 de către un TTPM care ține de acesta, este obligat, în conformitate cu principiul cooperării loiale, să compenseze o eventuală pierdere de resurse proprii, majorată eventual cu dobânzi de întârziere.

– *Cu privire la neîndeplinirea obligațiilor imputată*

- 105 Din dosarul de care dispune Curtea reiese că, în cursul anilor 1997-2000, 2002 și 2003, s-au importat în Țările de Jos și în Germania mărfuri care au beneficiat de certificate EUR. 1 eliberate de autoritățile din Curaçao și din Aruba cu scutire de taxe la import.
- 106 Părțile nu contestă că certificatele EUR. 1 în cauză au fost eliberate de autoritățile respective, deși mărfurile în cauză nu îndeplineau condițiile necesare pentru a fi considerate ca fiind produse de origine preferențială în temeiul articolului 101 alineatul (1) din Decizia TTPM din 1991 și al articolului 35 alineatul (1) din Decizia TTPM din 2001. Este de asemenea cert că încălcarea acestor dispoziții a determinat pentru Uniune o pierdere de resurse proprii constând în taxe la import.
- 107 În aceste condiții, Regatul Țărilor de Jos este obligat, în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) TUE, să compenseze cuantumul acestei pierderi de resurse proprii, astfel cum a solicitat Comisia prin scrisorile din 27 ianuarie și, respectiv, din 31 mai 2012.
- 108 Regatul Țărilor de Jos susține însă că principiile securității juridice și bunei administrări se opun în speță posibilității de a constata o neîndeplinire a acestei obligații de compensare pentru motivul că Comisia nu i-a solicitat să procedeze la această compensare într-un termen rezonabil potrivit jurisprudenței rezultând din Hotărârea din 13 noiembrie 2014, Nencini/Parlamentul (C-447/13 P, EU:C:2014:2372, punctul 48).

- 109 În această privință, trebuie amintit că jurisprudența rezultând din hotărârea citată la punctul anterior privește articolul 85b din Regulamentul de punere în aplicare ce prevede că data de la care începe să curgă termenul de prescripție de cinci ani menționat la articolul 73a din Regulamentul financiar este data limită comunicată debitorului în nota de debit.
- 110 Este adevărat că, în hotărârea amintită, Curtea a statuat că, în lipsa unei dispoziții exprese în legislația aplicabilă, principiul securității juridice impune ca instituția în cauză să efectueze această comunicare într-un termen rezonabil, precizând în același timp că termenul de comunicare a unei note de debit trebuie să fie prezumat nerezonabil atunci când comunicarea în cauză intervine după o perioadă de cinci ani de la data la care instituția a fost în mod normal în măsură să își invoce creanța (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 noiembrie 2014, Nencini/Parlamentul, C-447/13 P, EU:C:2014:2372, punctele 48 și 49).
- 111 Cu toate acestea, fără a fi necesar să se examineze dacă articolul 73a din Regulamentul financiar și articolul 85b din Regulamentul de punere în aplicare sunt aplicabile în cazul obligației de a compensa o pierdere de resurse proprii în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE, cum este cea în discuție în speță, se impune constatarea faptului că oricum Comisia nu a depășit termenul de cinci ani dincolo de care termenul de comunicare a unei note de debit trebuie să fie prezumat nerezonabil potrivit jurisprudenței rezultând din hotărârea citată la punctul anterior. Astfel, părțile nu contestă că pierderea de resurse proprii a Uniunii rezultând din eliberarea nelegală a certificatelor EUR. 1 de către autoritățile din Curaçao și din Aruba nu a devenit definitivă decât în cursul anului 2009. Dat fiind că, anterior acestei date, Comisia nu a fost în măsură să solicite compensarea pierderii menționate, trebuie să se considere că a respectat termenul menționat de cinci ani atunci când a solicitat Regatului Țărilor de Jos în cursul anului 2012 să efectueze această compensare.
- 112 În consecință, este necesar să se constate că, prin faptul că nu a compensat pierderea de resurse proprii care rezultă din eliberarea nelegală, în raport cu dispozițiile Deciziei TTPM din 1991 și ulterior ale Deciziei TTPM din 2001, de către autoritățile din Curaçao și din Aruba a unor certificate de EUR. 1 în ceea ce privește importurile de lapte praf și de orez provenind din Curaçao în perioada 1997/2000 și, respectiv, importurile de crupe și de griș provenind din Aruba în perioada 2002/2003, Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 113 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Regatului Țărilor de Jos la plata cheltuielilor de judecată, iar acesta a căzut în pretenții, se impune obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată.
- 114 În temeiul articolului 140 alineatul (1) din același regulament, potrivit căruia statele membre care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată, Regatul Unit suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

- 1) Întrucât nu a compensat pierderea de resurse proprii care rezultă din eliberarea nelegală, în raport cu dispozițiile Deciziei 91/482/CEE a Consiliului din 25 iulie 1991 privind asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări la Comunitatea Economică Europeană și ulterior ale Deciziei 2001/822/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2001 privind asocierea țărilor și teritoriilor de peste mări la Comunitatea Europeană, de către autoritățile din Curaçao și din Aruba a unor certificate de circulație a mărfurilor EUR. 1 în ceea ce privește importurile de**

lapte praf și de orez provenind din Curaçao în perioada 1997/2000 și, respectiv, importurile de crupe și de griș provenind din Aruba în perioada 2002/2003, Regatul Țărilor de Jos nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 4 alineatul (3) TUE.

- 2) Obligă Regatul Țărilor de Jos la plata cheltuielilor de judecată.**
- 3) Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături